



ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Rezultat R2: Analiza realizată privind calitatea din perspectiva relevanței programelor oferite de universități pe domenii de specializare cu potențial de dezvoltare regională (la nivel regional)

MODUL 7: ANALIZA PROGRAMELOR OFERITE DE UNIVERSITĂȚI PE DOMENII DE SPECIALIZARE. METODOLOGIE ȘI RAPORT PRIVIND CALITATEA DIN PERSPECTIVA RELEVANȚEI PROGRAMELOR OFERITE DE UNIVERSITĂȚI PE DOMENII DE SPECIALIZARE, LA NIVELUL REGIUNII N - V - rezumat -

Elaborată de către autor:
Expert management universitar 7
Conf. Univ. Dr. Gelu I. Călina



MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE





Obiectivele cercetării

Prezenta lucrare (raport) este un rezultat al implementării proiectului cu titlul „Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României prin Programul Operațional Capacitate Administrativă, partener Academia Română iar solicitant Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, cu o durată de 26 de luni începând cu luna iunie 2016. Proiectul se încadrează în Axa prioritară 1: Administrație publică și sistem judiciar eficiente. Obiectiv specific 1.1: Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri, în concordanță cu SCAP.

Scopul proiectului: ”Dezvoltarea capacității administrative a Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice de a elabora politici bazate pe evidențe, pentru îmbunătățirea ofertelor educaționale ale instituțiilor de învățământ superior, precum și o mai bună corelare a acestora cu nevoile pieței muncii”.

Obiectivul principal

”Evaluarea performanței învățământului superior din România din perspectiva competențelor dobândite de studenți în timpul studiilor. Obiectivul proiectului pe termen lung este asigurarea capacității MENCS de a aborda cele trei domenii principale de acțiune ale Strategiei Naționale pentru Învățământ Terțiar (SNIT) 2015-2020, respectiv: consolidarea guvernantei, finanțării, monitorizării și evaluării învățământului terțiar (numite “condiții de sprijin”); îmbunătățirea calității și relevanței învățământului terțiar; dezvoltarea angajamentelor față de economie, în special legătura cu piața muncii și inovarea/antreprenoriatul”.

Obiective specifice

1. ”Identificarea unor instrumente de analiză standardizate pentru identificarea relevanței programelor universitare pe domenii de specializare”;
2. ”Inventarierea și analiza programelor de studii oferite de universitățile de stat, din perspectiva calității și relevanței la nivelul regiunii, având la bază prevederile SNCDI”;
3. ”Identificarea programelor de studii oferite de universități, pe domenii de specializare, cu potențial de dezvoltare regională”.

Activități relevante

1. Stabilirea planului de lucru și a direcțiilor de acțiune pentru realizarea studiului;
2. Elaborarea metodologiei de realizare a analizei privind calitatea și relevanța programelor oferite de universități, pe domenii de specializare, cu indicatorii aferenți;
3. Inventarierea și analiza programele oferite de universitățile de stat din regiune, utilizând metodologia propusă;
4. Realizarea interviurilor cu managementul universitar din instituțiile de învățământ superior din regiune; interpretează rezultatele interviurilor;
5. Realizează propuneri/recomandări de instrumente standardizate de analiză a relevanței programelor universitare pe domenii de specializare ;



MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE





6. Propune tipuri de indicatori relevanți pentru măsurarea progresului științific și/sau educațional;
7. Propune concluziile privind calitatea și relevanța programelor oferite de universități, conform indicatorilor stabiliți în metodologia agreată;
8. Elaborează raportul de analiză la nivelul regiunii.

Rezultate:

O analiză sintetică privind calitatea din perspectiva relevanței programelor oferite de universități pe domenii de specializare cu potențial de dezvoltare în regiunea N - V.

Metodologia de cercetare

Și în țara noastră a existat un interes substanțial în ceea ce privește calitatea învățământului superior, urmărind permanent îmbunătățirea performanțelor universităților românești. O Universitate poate fi evaluată prin modul în care este condusă, prin numărul consistent de absolvenți care își găsesc repede un loc de muncă, prin costurile reduse ale perioadei școlare, prin ambientul plăcut în care studenții învață, prin calitatea înaltă a cercetării științifice, prin legături puternice cu anumite industrii, sectoare economice sau instituții, etc. Ar trebui notat că aceste criterii nu sunt corelate, o Universitate poate fi profitabilă deși nu produce cei mai buni absolvenți, sau în alt caz, absolvenții pot să conducă la o rată ridicată de angajabilitate, dar când sunt întrebați despre condițiile din perioada studiilor să nu aibă amintiri plăcute (Bowden & Marton, 2005).

Pe un alt palier am avut în vedere modalitățile prin care Universitățile transmit date către Ministerul Educației în scopul întăririi capacităților de monitorizare și prognoză, informații necesare pentru o obligatorie coordonare cu piața muncii. În directă relație cu conceptul de piață a muncii menționăm că am luat în calcul piața muncii în sensul spațiului european comunitar (UE) deoarece foarte mulți dintre absolvenții învățământului superior român sunt angajați în diverse firme, companii sau instituții din cuprinsul Uniunii Europene.

Din punct de vedere al cadrului teoretic de realizare a analizei programelor oferite de universități pe domenii de specializare raportul are la bază dezvoltarea conceptului și a instrumentului, apoi s-au colectat datele și au fost analizate.

În prima parte a anchetei sociologice am abordat caracteristicile generale și metodologiilor utilizate de către Universități pentru susținerea unui program de studiu de nivel terțiar. Deoarece studiul nu a avut ca scop analiza calității la nivel individual, întrebările au vizat tipul general de metodologie și caracteristicile pe care Universitățile le-au identificat ca fiind importante și pe care le aplică.

În fapt, Universitățile folosesc un tip de metodologie structurată pe care se își bazează proiecțiile, își acreditează noi specializări sau le restructurează pe cele viabile. Universitățile sunt structuri vii și trebuie să fie actori importanți la nivel regional, de aceea sub aspectul inovației ele sunt apte să-și dezvolte o metodologie educațională proprie, în scopul dobândirii resurselor umane și materiale cele mai bune pentru a putea oferi competențele cerute de piața muncii tuturor absolvenților/studentilor.



MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE



În procesul educațional, așa cum se știe (Biggs, 1996), sunt analizate mai multe variabile (Usher & Savino, 2006) care contribuie la îndeplinirea obiectivelor propuse. Fără îndoială că aceste variabile trebuie analizate într-un singur tablou dat de contextul în care acționează o Universitate sau o instituție de învățământ (Astin, 1984; Astin, 1993). Cele trei seturi de variabile care apar în procesul educațional sunt următoarele în conformitate cu modelul 3P (*Presage-Process-Product*) al lui Gibbs (2010):

a) *Presage variables*-variabilele legate de previziunea unui program de studiu și includ toate resursele puse la dispoziția studenților și a profesorilor, calitatea corpului profesoral, modul în care se face selecția studenților la admitere și contextul în care se pregătesc studenții.

b) *Process variables*-aceste variabile descriu ceea ce se petrece în procesul de predare-învățare și analizează indicatorii legați de mărimea unei grupe de studenți, numărul de ore de predare dar și părerea studenților față de diverse aspecte ale procesului educativ.

c) *Product variables*-măsoară competențele de la începutul procesului educațional și după terminarea studiilor, din perspectiva angajabilității și a câștigului educațional acumulat.

Planificarea și realizarea rezultatelor programului vizează corelația dintre programul de studiu și competențele obținute prin calificarea profesională (Biggs & Tang, 2007). Din analiza planului de învățământ rezultă că acesta corespunde cu cerințele pieței muncii și are la bază o consultare/analiză cu clienții. Conținutul (teorii, fapte, noțiuni, fenomene, etc.) disciplinelor de studiu s-a făcut conform principiului selecției și definesc competențele generale și speciale urmărite de programul de studiu. Obiectivele curriculare sunt clar definite și au la bază prevederile metodologice ale teoriei curriculare în scopul asigurării competențelor urmărite de program. Un alt indicator valid al calității educaționale este dat de nivelul curriculum-ului, prin studii comparate se poate observa nivelul cererilor intelectuale ale cursurilor examinând conținutul cursurilor din diferite perioade de timp, aici se are în vedere calitatea obiectivelor educaționale specifice pornind de la cunoașterea de bază printr-un set de definiții și continuând cu nivelul de sinteză (Ramsden, 2003). Tendința care a rezultat din numeroase studii (Marton & Säljö, 1997) este ca procesul educațional să depășească nivelul învățării bazate pe memorizare și să ajungă la o înțelegere profundă a conținuturilor predate, adică studenții să înțeleagă principii științifice mai degrabă decât să memoreze fapte sau date (Gibbs, 2010).

Serviciile de suport pentru studenți

Cursurile trebuie să fie accesibile și bazate pe o bibliografie recentă. Studenții trebuie să beneficieze de servicii de suport, aceste tipuri de servicii sunt configurate în diverse moduri, fie ca departamente ale Universității, fie individualizate pe programe de studii, dar ele trebuie să aibă în vedere un impact în performanța studenților, să le fie de folos în procesul de învățare. În orarul programului de studiu este prevăzută perioada de practică a studenților, este organizat pe semestre și este afișat la loc vizibil. Stagiile de practică fac parte din procesul de învățământ, sunt bazate pe o relație solidă cu partenerii și sunt cuantificate în planul de învățământ printr-o notă. La baza stagiului de practică trebuie să se afle o convenție cadru semnată cu potențialii angajatori



iar aceștia să poată participa la examinarea studenților. Orice sugestie de la angajator venită în sprijinul creșterii competențelor urmărite trebuie luată în calcul.

Calitatea procesului didactic

În procesul didactic trebuie să fie aplicate cele mai noi strategii pedagogice ținând cont de un echilibru judicios între orele de contact direct profesor-studenți și orele alocate studiului individual. Studiile au arătat că timpul alocat de profesor contactului direct cu un student poate contribui substanțial la atingerea competențelor urmărite de respectivul program, aceste întâlniri nemijlocite constituie un indicator educațional important. Dacă un cadru didactic are mai puține sarcini în cadrul programului de studiu, atunci el poate să se focalizeze pe o relație directă, actuală, de calitate și nemijlocită cu fiecare student din grupă, apropierea dintre profesor-student contribuie la transferul de cunoștințe/competențe (Biggs & Tang, 2007); ori, atunci când profesorul are diverse sarcini administrative sau o normă didactică supraîncărcată calitatea didactică va fi inferioară iar disponibilitatea profesorului în relație directă cu studenții redusă (Gibbs, 2010). În ceea ce privește evaluarea/notarea studenților trebuie să existe o metodologie care să fie în acord cu competențele urmărite de program, rezultatele trebuie de asemenea să conducă la o îmbunătățire a acelor părți din program care nu contribuie suficient la atingerea competențelor finale (Gijbels & Van de Watering *et alii*, 2005). Pe acest palier finanțarea își spune cuvântul (Pascarella & Terenzini, 2005), orele de contact direct al profesorilor cu studenții (cursuri, seminarii, laboratoare, consultații, îndrumare, etc.) sunt vitale pentru a contribui la rezultatele așteptate, de aceea raportul dintre numărul de studenți și numărul de profesori alocați unui program de studiu este un indicator important al calității educaționale, cu cât o grupă de studenți este mai mică, durata și calitatea contactului direct student-profesor este superioară (Pascarella & Terenzini, 2005).

Grupele de studenți

Studiile au arătat că în Marea Britanie mărimea unei grupe de studenți indică performanța medie pe care o pot atinge studenții, grupele mari cu un număr de peste 20 studenți au efecte negative în performanța studenților și există și o corelație în ceea ce privește angajamentul scăzut (Lucas & Diener & Suh, 1996) al acestora în procesul de învățământ, studenții din grupele mari vor încerca să se bazeze mai mult pe memorie decât pe înțelegere, profesorul fiind constrâns de numărul mare al studenților să aibă un număr mai mic de timp de lucru direct cu fiecare student (Gibbs, 2010). Grupele mici sub 20 de studenți îi ajută pe aceștia să obțină clarificări la întrebările pe care și le pun legate de conținutul materiilor de studiu, pe când grupele supradimensionate se rezumă doar la explorarea unor idei (Bales *et alii*, 1951), grupele mari de peste 40 de studenți sunt asociate cu o slabă coeziune socială, tendința de a copia la examene și în general cu performanțe slabe deoarece nu sunt îndeplinite condițiile de bază pentru o activitate educațională centrată pe contactul direct cu profesorul (Bound & Turner, 2007), în special în ceea ce privește seminariile, studiourile sau laboratoarele pentru care o grupă mai mare de 25 studenți va conduce la performanțe reduse. Studiile au arătat că în domeniul artelor, al muzicii ori al teatrului, dacă grupa este mai mare de 12 studenți scade creativitatea (Gibbs *et alii*, 1996) din



MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE





cauza timpului de care dispun studenții în locații speciale (studiouri). În contextul sistemului Bologna unele sisteme pedagogice consideră că pe lângă numărul de ore de contact direct între profesor și student este necesar și un contact personal între cele două părți în scopul de a conduce la o motivare superioară a studentului pentru studiul individual. În acord cu cele mai noi principii ale învățării active (*Problem Based Learning*), acest model pedagogic modern este aplicat pe grupe, pornește de la motivația de a rezolva o problemă, le stimulează gândirea logică, munca în echipă, abilitățile de comunicare și în final devine un motiv serios de a învăța.

Cercetarea științifică

Din analiza (Ehrenberg, 2005) acestui indicator nu a rezultat o corelație între calitatea actului didactic și cantitatea cercetării profesorilor (Hattie & Marsh, 1996: 529), în plan academic el transcrie modul în care cadrele didactice își valorifică cercetarea în publicații de specialitate și dacă instituția are o politică de implicare a tuturor cadrelor în cercetarea științifică. Cercetarea este monitorizată la nivel de departament, facultate și Universitate în mod periodic și urmărește internaționalizarea (Smart & Paulsen, 2012). La nivelul programelor de studiu este foarte important ca să se manifeste un mediu de cercetare care să contribuie la întregul proces educațional, un departament unde se pune accentul în mod intensiv pe cercetare dar în detrimentul predării, poate capta mai mult atenția studenților, însă nu trebuie să piardă din vedere obiectivele instituționale. O specializare care este dominant centrată pe cercetarea avansată, chiar dacă include unii studenți, studiile arată că va fi negativ caracterizată de ei din perspectiva indicatorilor de dezvoltare cognitivă și afectivă (Astin, 1993).

Integrarea absolvenților pe piața muncii

Angajabilitatea studenților constituie un indicator important mai ales atunci când se constată că absolvenții au găsit un loc de muncă în domeniul în care s-au pregătit, există multe metode de a colecta datele iar problema cea mai mare este dată de periodicitatea cu care se primesc datele, însă de cele mai multe ori absolvenții sunt cei care răspund la chestionare sau sondaje. Din analiza datelor din aceste chestionare se poate face o corelație între misiunea pe care și-a asumat-o o instituție de învățământ superior și abilitățile dobândite de absolvenți în timpul studiilor. Un chestionar de acest tip trebuie să obțină date despre specializarea absolvită, calificările dobândite și modul în care acestea le-au fost de folos absolvenților pe o perioadă mai mare de timp în piața muncii, ținând cont de capacitățile pe care aceasta din urmă le pretinde (Gibbs, 2010).

În procesul educațional se manifestă diverse variabile (finanțarea, cercetarea, reputația instituției, modul de admitere al studenților, evaluarea studenților, competențele urmărite pe parcursul programului de studiu, etc.) dar nu există o corelație sigură între facilitățile oferite studenților în sens material, nici între satisfacția manifestată de studenți față de aceste facilități, ci rezidă mai degrabă în toate activitățile pedagogice care implică angajarea motivarea studenților pentru învățare (Gibbs, 2010). Măsura validității unui program de studii este dată de câștigul educațional, de calitatea studenților care absolvă, iar acest indicator se va reliefa pe termen lung, pe parcursul întregii vieți.



MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE





Concluzii

Din analiza chestionarelor au rezultat date suficiente care să ateste că în cele trei Universități s-au făcut eforturi notabile în direcția armonizării metodelor de operaționalizare a programelor de studii față de cerințele studenților, prin instituirea unor metode de predare-învățare și examinare orientate spre student.

Internaționalizarea Universităților ar putea atrage un număr considerabil mai mare de studenți din zona de graniță (Serbia, Croația, Ucraina, Ungaria, etc) iar un prim pas rezidă în folosirea limbilor moderne în cât mai multe programe de studii, dar și traducerea paginilor de internet integral.

Universitățile cât și angajatorii au înțeles nevoile societății și fac eforturi pentru a ajunge la o înțelegere comună a aptitudinilor și cunoștințelor urmărite de programele de studiu. Deocamdată acest lucru este în comparație cu instituțiile occidentale în formă incipientă dar va conduce la o mai bună proiectare a experiențelor de învățare și a sarcinilor studenților, lucruri care îi vor ajuta pe absolvenți să poată fi mai ușor angajați în piața muncii.

Recomandări:

1. Îmbunătățirea cadrului legal pentru programele de practică ale tuturor domeniilor de studii universitare ținând cont de specificul fiecărei specializări.
2. Monitorizarea și revizuirea periodică a programelor de studiu prin legislație adecvată.
3. Individualizarea noțiunii de stagiar sau *internship* prin planurile de învățământ ale Facultăților/specializărilor acreditate.
4. Subvenționarea stagiilor de practică direct de către Universități printr-o alocare financiară anuală inclusă în contractul instituțional semnat cu Ministerul Educației.
5. Stagiile de practică să fie obligatorii și să fie alocate credite (note) pentru acestea în programul de învățământ. Programele de voluntariat nu se substituie stagiilor de practică, voluntariatul se face în instituții publice sau în ONG-uri.
6. Stagiilor de practică să fie prezente pe tot parcursul ciclului de învățământ (bachelor, master, doctorat).
7. Crearea la nivelul Universităților a unor programe de *internship* cu organizații, firme sau instituții renumite.
8. Toate programele de stagii de practică ar trebuie coordonate la nivel de Universitate printr-un departament la nivel de prorectorat în scopul evitării pierderii de resurse umane, bani sau timp. De asemenea ar fi deosebit de utilă o singură pagină web la nivel de Universitate care să prezinte structura, organizarea și rezultatele stagiilor de practică.



MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

